

עלינו לשבח THE PLACEMENT OF

Why is there no uniform practice among the נוסחאות as to the placement of עלינו לשבח within תפלת שחרית? Currently in נוסח אשכנז, עלינו לשבח is recited after קדושה דסדרא, is followed by קדיש יתום; then the שיר של יום is recited, followed again by קדיש יתום. In all the other נוסחאות, עלינו לשבח represents the last words recited in תפלת שחרית and is not always followed by קדיש יתום. In addition, there are variations as to the פסוקים that are recited at the end of נקוה על כן נקוה.

Let us begin by recognizing that the recital of the שיר של יום by all נוסחאות is a relatively recent addition to תפלת שחרית. It is one of the innovations of the students of the אר"י (late 1500's). If you omit the שיר של יום, you find that נוסח אשכנז conformed with all the other נוסחאות; i.e תפלת שחרית ended with the recital of עלינו לשבח.

In addition, נוסח אשכנז conformed with the other נוסחאות in that it was their practice to recite a chapter of תהילים after קדיש תתקבל. The recital of that chapter was then followed by קדיש יתום. They would then recite עלינו לשבח without following it by the recital of קדיש יתום.

סידור רש"י סימן תיט'—ואומר אשרי וסדר קדושה וכו' ואומר יתגדל תתקבל וכו' ועונין כל הציבור יחד מזמור לאסף וגו', ועומד הנער לומר קדיש, ומדלג תתקבל ואומר יהא שלמא רבא, וכל זמן שהציבור אומרים פסוקים או משנה צריכין לומר קדיש אחריהם, ולפיכך אומרים קדיש אחר פסוקי דומרה, ואחר סדר קדושה, ואחר תפילה, ואף לאחר משנה, כמו במה מדליקין, ואין כא—להינו, ופטום הקטורת... ולאחר כל התפילה אומר בלחש עלינו לשבח וכו', ועל כן נקוה לך וכו' ושוהין שעה אחת אחר התפילה, ונפטרין לבתיהם לשלום.

קדיש was not recited again after עלינו לשבח because it was their practice that קדיש יתום was recited only once in תפלת שחרית. A similar custom but one in which a different chapter of תהילים was recited is found in the following:

מנהג מרשלייאה תפילה לימות החול— ואומר 'אשרי' ועומד והם יושבין ואו' 'למנצח' ובא לציון' ויאני זאת בריתי' 'אתה קדוש', והוא הנקרא סדר קדושה. ואו' קדושה שאמרנו ומוסיף 'תתקבל צלותנא ובעותנא עם צלותהון ובעותהון וכו', יהא שלמא רבא', והעם עונין כדרכם וזה קדיש אנו קורין קדיש שלם. ויושב החזן ואומ' 'שיר מזמור' ואחר כך עומד ואו' קדיש ויהא שלמא' וכל העם עונין כדרכן ואומר' 'עלינו לשבח' והולכין לבתיהם.

It is difficult to estimate when נוסח אשכנז discontinued the practice of reciting a פרק of קדיש תתקבל after תהילים. However, we can use the following statement by the

לבוש תכלת (1530-1612) as a benchmark:

אורח חיים סימן קלג' – דין עלינו וקדיש וברכו – ואחר סיום התפלה אומרים עלינו לשבח מעומד מפני שהוא שבח גדול, לפיכך יזהר לאומרו בכונה וכשיגיע אל אל לא יושיע יפסיק מעט קודם שיאמר ואנחנו כורעים וכו' שלא יהא מלת ואנחנו נראה כאילו חוזר למעלה, ואחר כך אומרים קדיש יתום.

עלינו began to follow לשבח but in order to do so פסוקים were added to קדיש יתום לשבח:

מנהגי מהר"ש מנוישטט סימן צ' – (ב) ואמר מהר"ש ז"ל שאותן מקומות שברינוס שאין אומרין קדיש יתום בחול, היינו משום שאין אומרין בכתוב בתורתך אחר עלינו לשבח, ואז לא הוי קדיש על פסוקים.

We can therefore conclude that in נוסח אשכנז at that time, פסוקים were added to עלינו and that לשבח was followed by קדיש יתום because there was no other place within תפלת שחרית to recite קדיש יתום.

The other נוסחאות also followed the practice of reciting a chapter from תהילים after קדיש יתום and followed it with קדיש יתום. As a result they found it unnecessary to recite קדיש יתום after לשבח.

מנורת המאור' פרק ב – תפילה נפילת אפים עמוד 261 – ואומר שליח צבור קדיש ואשרי וגו', ואחר כך למנצח מזמור לדוד יענך ה' ביום צרה וגו', ואחר כך ובא לציזון, וסדר קדושה . . . ואומר קדיש תתקבל יהא שלמא. ואחר כך אומר תפלה לדוד המה ה' אזנך ענני וגו'. ובכל זמן וזמן משנין המזמור כפי ענין היום . . . ואחר שיאמר תפלה לדוד, יאמר שליח צבור קדיש יהא שלמא וכו'. ואומרין הציבור עלינו לשבח לאדון הכל. וכשיגיע לאל לא יושיע, יפסיק מעט קודם שיאמר ואנו משתחוים, כדי שלא יהא נראה כאלו חוזר למעלה. ואומרים ה' נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך. והולכים לבתיהם לשלום.

The other נוסחאות never abandoned the practice of reciting a chapter of תהילים after קדיש יתום. When the custom began to recite the שיר של יום, these נוסחאות either replaced the chapters of תהילים that were previously said with the שיר של יום or they recited the שיר של יום in addition to a chapter of תהילים and kept its place after קדיש יתום. Since in those נוסחאות קדיש יתום was never moved to after לשבח, then even today, it is their practice not to recite קדיש יתום after לשבח. When נוסח אשכנז accepted the practice of reciting the שיר של יום, the recital of the שיר של יום was placed after לשבח. It was followed by קדיש יתום because you must recite קדיש יתום after reciting פסוקים.

1. Rabbi Israel ben Rabbi Joseph Al-Nakawa was born in Toledo, Spain, in the 14th century. Menorat HaMaor is an ethical work based on the words of the Sages and kabbalists. It contains twenty chapters, each chapter devoted to a different topic.
2. They did not add any פסוקים to קדיש יתום so that they would not be required to repeat קדיש יתום.

TRANSLATION OF SOURCES

'סידור רש"י סימן תיט' - And then he says Ashrei and the Seder of Kedushah etc. and he says Kaddish Tiskabel etc. and then those congregated recite together the chapter of theillim that begins with the words: Mizmor L'Assaf etc. Then the child stands and recites Kaddish and omits the line of Tiskabel but does recite the line of Yihei Shloma Rabbah. Whenever the congregation recites several verses from Tanach or a Mishna, they must recite Kaddish immediately after. That is why we recite Kaddish after Pseukei D'Zimra, after Kedushah D'Sidra, after Shemona Esrei and after the Mishna of Bameh Madlikim; also after V'Ain K'Elokeinu, Pitum Ha'Kitores . . . After each Tefila it is customary to recite Aleinu silently and V'Al Kain Nikaveh Lecha etc. Then those congregated sit for an hour after Tefilas Schacharis and after an hour, go to their homes in peace.

מנהג מרשלייאה תפילה לימות החול - Then the prayer leader says Ashrei while standing and the congregations sits. Then they say: La'Minatzeach, Oo'Vah l'tzion, V'Ani Zos Breisi, V'Ata Kadosh. That is known as Seder Kedushah. They then say Kedushah and add Kaddish Tiskabel, Yihei Shloma and the congregation answers as usual. That is the Kaddish that is known as the full Kaddish. The prayer leader sits down and says: Shir Mizmor and then he stands and says Kaddish with Yihei Shloma and the congregations answers as usual and then they say Aleinu L'Shabeach and they go home.

לבוש תכלת אורה היים סימן קלג' - After completing the prayer service, we say Aleinu L'Shabeach while standing because it is a prayer that contains great praise. Therefore one should be careful and recite it with great thought. When one completes the words: L'Ail Lo Yoshiya, one should wait a moment before saying V'Anachnu Korim etc. so that it does not appear that the word: V'Anachnu is connected to what was just said. Then they recite Kaddish Yasom.

מנהגי מהר"ש מנוישטט סימן צ' - Maharash z'l said that those places in Rinus where it is not their practice to recite Kaddish Yasom during the week follow that practice because they do not add verses to the end of Aleinu so then there is no basis upon which to recite Kaddish.

מנורת המאור פרק ב - תפילה נפילת אפים עמוד 261 - The prayer leader says Kaddish , then Ashrei etc. then Laminatzeach Mizmor L'Dovid; then Oo'Vah L'Tzion and Seder Kedushah . . . then Kaddish Tiskabel Yihei Shloma . Then he says: Tefila L'Dovid Ha'Tei HaShem Aznecha Aneini etc. Each day, we change the chapter of theillim to match the theme of the day . . . After reciting Tefila L'Dovid, the prayer leader should say Kaddish Yihei Shloma etc. Then the congregation recites: Aleinu L'Shabeach. When one

completes the words: L'Ail Lo Yoshiya, one should wait a moment before saying V'Anachnu Korim etc. before saying V'Anu Mishtachavim etc. so that it does not appear that the word: V'Anu is connected to what was just said. Then we say: Hashem Nichaini B'Tzidkasecha . . . and then go home in peace.

SUPPLEMENT

Why In Nusach Ashkenaz Is פיתום הקטורת Not Recited On Weekdays?

מנהגי מהר"ש מנוישטט סימן צג'—שמעתי מהח"ר מרקל שאותם שאין אומרים פיתום הקטורת היינו משום דחיישינן דילמא מדלגו, וכתוב ביה אם היסר אחת מכל סממניה חייב מיתה.

Translation: I heard from Rabbi Markel that the reason some do not recite Pitum Ka'Kitores on weekdays is because they are afraid that they may omit one of the spices listed in the paragraph. The problem with omitting any of spices is that written within the paragraph is the warning that if one of the spices is omitted by the person bringing the spices as part of the Temple service, that person is liable for the punishment of death. (They were afraid that the same punishment would be meted to anyone who omits any of the spices while reading the paragraph.)

בית יוסף אורח חיים סימן קלג—כתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל שאין לומר פיתום הקטורת אלא מתוך הכתב שמא יחסר אחד מהסמנים ויהא חייב מיתה בקריאה כמו בהקטרה ואולי שמזה הטעם אין אומרים אותו במקצת מקומות אע"פ שאומרים פרשת הקרבנות ע"כ והם דברי ארחות חיים שכתב בשם בעל הלכות. ואני אומר אם הלכה נקבל אבל אם לדין יש תשובה דהא בחיסר אחד מסמניה חייב מיתה (כריתות שם) פירש רש"י חייב מיתה כי עייל ביום הכפורים דכתיב (ויקרא טז ב) ואל יבא בכל עת ולא ימות בזאת יבא אהרן וגו' וכי מעייל קטורת שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה ע"כ אלמא שאינו חייב מיתה מפני שחיסר אלא מפני שנכנס למקדש ללא צורך. ואפילו לדעת הרמב"ם שכתב בפ"ב מהלכות כלי המקדש (ה"ח) חיסר אחד מסמניה חייב מיתה שהרי נעשית קטורת זרה איכא למימר דטעמיה דכיון דקטורת זרה היא הוי ליה ביאה למקדש שלא לצורך ואפילו אם תמצא לומר שאע"פ שאינו נכנס לפני לפני אלא בהקטרה דמזבח הזהב מיהייב מיתה משום מקטיר קטורת זרה כדאשכחן בבני אהרן (ויקרא י א) שנתחייבו מיתה מפני שהקטירו קטורת באש זרה איכא למימר דהיינו דוקא כשהוא מקטיר ממש אבל כשחיסר בקריאה מהי תיתי לן ועוד שכבר הוכחתי לעיל דהא דאם חיסר מסמניה חייב דוקא במחסר אחד מי"א סמנין הוא ודבר קל הוא לזוהר שלא יחסר שום אחד מהם בקריאתו וא"כ לא היה להם בשום מקום לימנע מלאמרו מפני טעם זה:

שולחן ערוך אורח חיים סימן קלב—ויש שכתבו לזוהר לומר פיתום הקטורת מתוך הכתב, ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום ההקטרה וחיישינן שמא ידלג (ב"י בשם מהר"י וא"ח) אחד מסממנים, ואמרינן שהוא חייב מיתה אם חסר אחת מסממניה; ולכן נהגו שלא לאומר בחול, שממחרין למלאכתן וחיישינן שמא ידלג.